

Presentació

Ramon Tarrós i Espluga i Conrad Vilanou i Torrano

No hi ha dubte que, per damunt d'altres possibles qualificacions, podem considerar que el segle xx ha estat el segle de l'esport. Al marge de les seves arrels clàssiques, s'ha de dir que la seva recuperació es va produir en el segle xix a través de l'ideari olímpic promogut per Coubertin a partir de la importació del model esportiu anglosaxó a l'Europa continental. Tot i que l'esport ha estat denigrat en més d'una ocasió pel fet de restar al servei del poder polític —el cas de l'Olimpíada de Berlín (1936) és un bon exemple del que diem—, no és menys cert que el segle xx, que va assistir impassible al desencadenament de dues guerres mundials, pot trobar en l'esport una de les seves aportacions més positives. Josep Maria de Sagarra constatava l'any 1923 que després de la Primera Guerra Mundial, la pràctica esportiva havia pres el lloc a la violència bèl·lica, i que «l'interès per l'esport és una cosa que afecta a la joventut de tot el món». D'aquí que probablement sigui millor que en el futur recordin el segle xx perquè va ser el segle de l'esport que no pas per la barbàrie bèl·lica, la bomba atòmica d'Hiroshima o les deportacions que conduïen a les cambres de gas d'Auschwitz.

Altrament, el segle xx va assistir a la irrupció de la joventut, que es va convertir, en especial després de la Primera Guerra Mundial (1914-1918), en una nova categoria social. Així es completava un itinerari que començava amb la infància —descoberta socialment a les acaballes del segle xix— i que continuava amb l'adolescència, període de la vida humana que les investigacions antropològiques (Margaret Mead) i psicològiques (Spranger) havien posat de relleu durant les primeres dècades del segle xx. Si ser jove era una cosa desconeguda per a la cultura burgesa del segle xix, que introduïa ràpidament els adolescents en el món dels adults,

després de la crisi de l'època d'entreguerres (1919-1939) els joves van palesar el seu malestar respecte d'un món heretat —el món de la seguretat anterior a 1914— que no satisfieia llurs expectatives. Al capdavant, aquell ambient de crisi va desencadenar la mobilització i la consciència política de la joventut en una època convulsa que va desencadenar finalment la Segona Guerra Mundial (1939-1945).

Ben mirat, la convergència entre l'esport i la joventut constitueix una preocupació pedagògica de primer ordre que es remunta a les teories pedagògiques de l'empirisme i del naturalisme del segle XVIII. De fet, aquesta convergència va generar l'aparició d'una nova nomenclatura pedagògica amb l'expressió *educació física*, que es troba per primera vegada a França l'any 1762. Durant el segle XIX —a redós dels sistemes d'educació física nacionals (francès, alemany i suec, principalment)— es van desenvolupar els grans models gimnàstics, per bé que la tradició anglosaxona —des de Thomas Arnold fins al moviment Muscular Christianity— va emfasitzar la importància de l'esport com a instància pedagògica fins al punt que s'ha encunyat l'expressió *pedagogia esportiva*, que va utilitzar a bastament Coubertin. Tot amb tot, en ocasions s'ha emprat la nomenclatura de *cultura física*, que té un sentit més genèric i que ha servit d'autèntic calaix de sastre, ja que sempre hi ha hagut qui s'ha oposat a expressions com la de *gimnàstica* pel seu vessant militarista o la de *esport* pel seu component competitiu i professional.

Ara bé, més enllà de les disputes terminològiques el cert és que la recuperació de la dimensió corporal ha estat una gran aportació de la pedagogia contemporània, que, a més a més, s'ha obert a la consideració de tot allò relacionat amb la formació de la joventut. D'aquí la conveniència i l'interès del monogràfic que ara presentem i que aplega un conjunt de treballs que, tot i les seves peculiaritats específiques, cavalquen sobre un fil conductor: la història de l'educació contemporània vista des de la dimensió física i corporal, sense oblidar tampoc aquells aspectes que afecten una antropologia lúdica procliu al foment del cos i de l'esport. És obvi que, com qualsevol aplec, pot resultar incomplet, però el feix de treballs que aquí es reuneixen —i que responen a diferents sensibilitats pedagògiques— donen una àmplia panoràmica que de ben segur servirà per aprofundir en el coneixement del nostre passat historicoeducatiu més recent.